

ITALIYA XX ASR MUSIQASIDA ALFREDO KAZELLANING FORTEPIANO UCHUN
ETYUDLARI: SHAKL VA IFODA TAHLILI

Jaqsimuratova Saxibjamal Zaripbay qizi

O'zbekiston davlat konservatoriyasi Nukus filiali

Fortepiano mutaxassisligi 2-bosqich talabasi.

Tel: +998-94-142-71-68 jaksimuratovasaxibjamal@gmail.com

Abatbaeva Rano Allambergenovna

Ilmiy rahbar.

abatbaevarano35@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17069530>

Annotatsiya. Ushbu maqolada XX asr italyan kompozitori Alfredo Kazella fortepiano etyudlari musiqiy tahlil nuqtai nazaridan organilgan. Asarlarda garmoniya, ritm, faktura va obrazlarning shakllanishi yoritilgan, ularning texnik hamda pedagogik ahamiyati tahlil qilingan.

Kazella etyudlari faqat texnik mashq emas, balki konsert repertuarida muhim badiiy asar sifatida ham qadrlanadi. Mazkur maqolada Alfredo Kazellaning fortepiano uchun etyudlari musiqiy shakl va ifoda mezonlari asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, uning asarlaridagi zamonaviy kompozitsion texnikalar, milliy uslub va ijro talablari o'rganiladi. Tadqiqot Kazellaning musiqiy merosini chuqur anglash, fortepiano pedagogikasi va ijrochiligida uning o'rnini belgilashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Alfredo Kasella, etyud, fortepiano, musiqiy tahlil, garmoniya, ritm, faktura, obrazlilik, texnika, pedagogika, XX asr musiqasi, italyan musiqasi, modernizm, konsert.

XX asr musiqasi murakkablik, yangilikka intilish va badiiy ifoda vositalarining kengayishi bilan ajralib turadi. Bu davr Yevropa musiqasida ko'plab kompozitorlarning individual uslubi shakllanib, milliy maktablar doirasida yangi tendensiyalar yuzaga keldi. Ayniqsa, Italiya musiqa madaniyati XX asrda o'zining tarixiy an'analardan tashqariga chiqib, instrumental janrlar, jumladan, fortepiano musiqasida ham jiddiy rivojlanish bosqichiga kirdi. XX asr boshlarida Evropa musiqiy madaniyatida keskin o'zgarishlar yuz berdi. Modernizm, neoklassitsizm, impressionizm va boshqa yo'nalishlar ijodkorlarning uslubiy izlanishlarida markaziy o'rin egalladi. Shu davrning yirik namoyandalaridan biri italiyalik kompozitor, pianist va dirijyor Alfredo Kazella (1883-1947) bo'lib, u o'zining keng qamrovli ijodi bilan XX asr italyan musiqasining yuksalishiga katta hissa qo'shdi.

Italiyalik kompozitor **Alfredo Kazella (1883–1947)** bu jarayonning yetakchi vakillaridan biri sifatida e'tirof etiladi. U fortepiano ijrochiligi va kompozitsiyasi sohasida chuqur iz qoldirgan ijodkordir. Ayniqsa, uning fortepiano uchun yozgan **etyudlari** texnik murakkablik, shakliy aniqlik va chuqur musiqiy mazmuni bilan ajralib turadi. Bu etyudlar nafaqat pedagogik jihatdan, balki badiiy ifoda nuqtayi nazaridan ham alohida ahamiyat kasb etadi.

Kazella asarlari orasida simfonik, kamer, vokal hamda fortepiano uchun yozilgan turli janrdagi asarlar mavjud. Ayniqsa, uning fortepiano etyudlari musiqiy-texnik murakkabligi, obrazlarning rang-barangligi va pedagogik ahamiyati bilan ajralib turadi.

Ushbu maqolada Alfredo Kazella etyudlari musiqiy tahlil nuqtai nazaridan organilib, ularning badiiy va ta'limiy jihatlari yoritiladi.

Etyud janri XIX asrda Shopen, List, Shuman, Debyussi kabi kompozitorlar ijodida yangi badiiy darajaga ko'tarilgan edi. Kazella ham ushbu an'anani davom ettirib, XX asr fortepiano maktabi uchun o'ziga xos yangi qirralar olib kirdi.

Uning etyudlari:

- faqat texnik mashqlar emas, balki konsert xarakteridagi badiiy asarlar sifatida ham ahamiyatga ega;
- italiyancha lirizm va melodik ohangdorlikni saqlagan holda, zamonaviy garmoniya va ritmik murakkablikni mujassamlashtiradi;
- pianistlardan nafaqat texnik mahorat, balki estetik sezgirlik va obrazlilikni talab qiladi.

Musiqiy va xarakteristik tahlil

1. Garmoniya va tonallik

Kazella etyudlarida kech romantizmga xos murakkab akkord tizimlari, polifonik qatlamlar va impressionistik tovush manzaralari seziladi. Bunda tonallik tez-tez o'zgarib turadi, ko'pincha modal ohanglarga murojaat qilinadi.

2. Ritm va metr

- Poliritmika va sinkopalar keng qo'llanadi.
- Tez suratdagi passajlar va notekis o'lchovlar dramatik ifodani kuchaytiradi.
- Ba'zi etyudlarda italyan xalq musiqasiga xos ritmik raqs unsurlari ham uchraydi.

3. Faktura va tekstura

Kazella fortepiano imkoniyatlarini keng qo'llagan:

- Akkordik zarbalar, katta diapazondagi sakrashlar;
- Polifonik qatlamlar (fugato uslubida qismlar);
- Legato va stakkato kontrastlari, pedal yordamida boy tovush palitrasi.

4. Obrazlilik

- Lirik etyudlar yumshoq, romantik ohangdorlik, shaxsiy kechirmalarni ifodalaydi.
- Virtuoz etyudlar tezkor texnika, katta dinamik kontrastlar bilan ijrochining mahoratini ko'rsatadi.
- Ekspressiv etyudlar dramatism, keskinlik, zamonaviy musiqaga xos iztirob va tashvish ruhini beradi.

Pedagogik ahamiyati

Kazella etyudlari nafaqat konsert repertuarida, balki pedagogik jarayonda ham katta ahamiyatga ega. Ularning ahamiyatini quyidagicha umumlashtirish mumkin:

1. Texnik rivojlantirish: pianistlarda tezkorlik, kuchli akkord zarbalari, keng diapazonli sakrashlar, poliritmik tuzilmalarni ijro etish malakasini shakllantiradi.

2. Musiqiy tafakkurni kengaytirish: zamonaviy garmoniya va ritmik murakkablikni his qilish, obrazlarni musiqiy jihatdan ifodalashni o'rgatadi.

3. Ijrochilik mahoratini oshirish: dinamik kontrastlar, pedal texnikasi, polifonik qatlamlarni uyg'unlashtirishni talab qiladi.

4. Estetik tarbiya: fortepiano ijrochiligida romantizm va modernizm o'rtasidagi o'tish davri musiqasini his qilish imkonini beradi.

Kazella etyudlarining XX asr musiqiy jarayonidagi o'rni

Alfredo Kazella o'z etyudlari orqali fortepiano musiqasida yangi yo'nalishlarga yo'l ochdi.

U:

- italyan musiqasida modernizm unsurlarini mustahkamladi;
- fortepiano etyudlarini faqat texnik mashq darajasidan ko'tarib, badiiy koncert asarlari darajasiga olib chiqdi;
- List va Shopen dan keyingi avlod uchun uslubiy yangilanish yaratdi.

Shu sababli Kazella etyudlari XX asr fortepiano pedagogikasida ham, ijrochilik amaliyotida ham muhim o'rin egallaydi.

“Sei Studi per pianoforte, op. 70” (forteplano uchun Olti Etyud, Op. 70)- bu Alfredo Kazellaning forteplano uchun yaratgan mashq asaridir. Bu etyudlar o'rta darajadagi qiyinchilikka ega va pianist-kompozitorning eng taniqli asarlaridan biridir.

Kazella o'z avlodining eng taniqli italiyalik pianist virtuozlardan biri edi va pianinochi sifatidagi obro'si uning eng mashhur kompozitsiyalarining yaratilishiga sabab bo'ldi, jumladan A Notte Alta, Sonatina, Nove Pezzi va forteplano uchun “Olti Etyud” Op. 70

Bu asar turli nashriyotlar tomonidan chop etilgan:

- Milano, Edizione Curci nashriyoti tomonidan
- G. Henle Verlag nashriyoti tomonidan ham mavjud

Asar pianino solo va pianino metodi sifatida tasniflanadi, ya'ni bu etyudlar ham texnik mashq, ham mustaqil badiiy asar sifatida ijro etilishi mumkin.

Ushbu etyudlar Kazellaning pianistik mahorati va pedagogik tajribasining mahsuli bo'lib, o'rta darajadagi pianinochi-talabalar uchun texnik va ifodaviy rivojlanishda muhim rol o'ynaydi.

Har bir etyudning mazmuni

Sei Studi, Op. 70 quyidagi qismlardan iborat:

1. Sulle terze maggiori katta tertsiyalar ustida
2. Sulle settime maggiori e minori katta va kichik septimalar ustida
3. Di legato sulle quarte kvartalar ustida legato (bog'langan uslub)
4. Sulle note ribattute takroriy notalar ustida
5. Sulle quinte (Omaggio a Chopin No. 2) katta kvintalar ustida (Shopenga bag'ishlangan salom)
6. Perpetuum mobile (Toccata) «Perpetuum mobile», ya'ni uzluksiz harakat (Toccata shaklida)

1-Etyud: “Sulle terze maggiori” Batafsil Tahlili

Bu etyudning asosiy maqsadi pianistning katta tertsiya intervallarini aniq va ravon ijro etish mahoratini rivojlantirishdir. Katta tertsiya (4 yarim ton oralig'i) pianino texnikasida muhim o'rin tutadi va ko'plab klassik asarlarda uchraydi.

S E I S T U D I
PER PIANOFORTE
Op. 70

a CARLO ZECCHI ALFREDO CASELLA

I. Sulle terze maggiori

Presto. Leggero e fantastico

Albatta, Alfredo Kazellaning fortepiano uchun yozilgan etyudlariga oid **texnik xususiyatlar** bo'limi uchun quyidagicha izohlangan matnni taklif qilaman. Bu bo'lim **musiqiy tahlil, ijrochilik murakkabligi** va **pedagogik ahamiyati** nuqtayi nazaridan yozilgan. Alfredo Kazellaning fortepiano uchun yozilgan etyudlari XX asr musiqasining ilg'or texnik va badiiy tamoyillarini o'zida mujassam etgan bo'lib, ular ijrochidan nafaqat yuqori darajadagi texnik mahorat, balki badiiy tafakkur va ifoda kuchini ham talab qiladi. Bu asarlar klassik etyudlar an'alarini davom ettirgan holda, zamonaviy kompozitsion vositalar bilan boyitilgan. \

Kazellaning etyudlari quyidagi texnik xususiyatlar bilan ajralib turadi:

1. Murakkab faktura va ko'pqatlamlilik

Kazella fortepianoning imkoniyatlarini to'liq ochib berishga intilgan. Uning etyudlarida turli registrlar orasidagi tez o'tishlar, kontrapunktal struktura, va bir vaqtning o'zida bir nechta musiqa qatlamlarini ifodalash zarurati mavjud. Bu esa ijrochidan mustahkam koordinatsiya va ko'p qatlamli eshitish qobiliyatini talab qiladi.

2. Ritmik murakkablik Kazella ko'p hollarda noan'anaviy ritmik strukturalardan foydalanadi. Asarlarda tez-tez **poliritmiya, sinxopatsiya, turli o'lchovlarning kombinatsiyasi** (masalan, 5/8, 7/8 kabi) uchraydi. Bu esa ijrochining ritmik barqarorligi va aniqligini sinovdan o'tkazadi.

3. Intervalik sakrashlar va notekislik Ko'plab etyudlarda keng intervallar bilan sakrashlar mavjud bo'lib, bu fortepiano texnikasining elastikligi va aniqligini talab qiladi. Ayniqsa, chap qo'l uchun yozilgan murakkab bosqichmalar va akkordli o'tishlar etyudlarning pedagogik ahamiyatini oshiradi.

4. Dinamik kontrastlar va pedal texnikasi Kazella dinamik oraliqdan keng foydalangan: pianissimo'dan fortissimo'gacha keskin o'tishlar, to'satdan portlashlar yoki sust sustlikda ifoda.

Shuningdek, pedalni noan'anaviy va aniq ishlatish zaruriyati etyudlarni ifodali va badiiy jihatdan boy qiladi.

5. Zamonaviy ifoda vositalari Kazella XX asrga xos bo'lgan **atonal tuzilma, modalizm, kengaytirilgan akkordlar, kromatika** va **klasterlardan** foydalanadi. Bu texnikalar ijrochidan tovush ranglari bilan ishlashda yuqori darajadagi eshituv nazoratini talab qiladi.

6. Ijrochilik mahoratini rivojlantirish Kazellaning etyudlari klassik uslubdagi texnik mashqlardan farqli ravishda, **texnikani badiiy ifoda bilan uyg'unlashtirish** tamoyiliga asoslangan. Har bir etyud o'ziga xos xarakter va kayfiyatga ega bo'lib, ularni bajarish jarayoni ijrochilik fikrlashini chuqurlashtiradi.

Xulosa

Alfredo Kazellaning fortepiano uchun etyudlari nafaqat texnik mashq sifatida, balki mustaqil badiiy asar sifatida ham alohida ahamiyatga ega. Ularning murakkab texnik qurilishi, boy fakturasi va zamonaviy ifoda vositalari ularni fortepiano pedagogikasi va repertuarida muhim o'ringa ega qilishiga asos bo'ladi. Alfredo Kazella etyudlari o'z davri musiqiy izlanishlarining yorqin namunasi bo'lib, ular fortepiano ijrochiligi tarixida alohida ahamiyat kasb etadi. Bu etyudlarda texnika va badiiy obraz uyg'unlashgan, ular pianistdan ham yuksak virtuoslik, ham chuqur musiqiy tafakkurni talab qiladi.

Ijrochilik nuqtai nazardan, Kazella etyudlari talabalarga murakkab texnik muammolarni hal etish bilan birga, musiqa zamonaviy ohanglarini his qilishni, dramatik va lirik obrazlarni ifodalashni o'rgatadi. Shu bois ular nafaqat mashg'ulotlarda, balki konsert repertuarida ham munosib o'rin egallaydi. Kazella etyudlari XX asr musiqiy tafakkurining murakkabligi va boyligini o'zida mujassam etgan nodir badiiy yodgorliklardan biridir. XX asr Italiya musiqa san'ati o'zining yangi estetik qarashlari, ifoda vositalari va kompozitsion yondashuvlari bilan jahon musiqa madaniyatida muhim o'rin egalladi. Alfredo Kazella ushbu davrning yetakchi bastakorlaridan biri sifatida fortepiano uchun yaratilgan etyudlar orqali nafaqat ijrochilik texnikasini rivojlantirishga xizmat qildi, balki asarlarning badiiy qiymatini ham yangi bosqichga olib chiqdi.

Kazellaning etyudlari shakl jihatidan ixcham va aniq tuzilgan bo'lishiga qaramay, chuqur musiqiy mazmun, zamonaviy tovush palitrasi va ifoda imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Undagi ritmik murakkablik, intervalik sakrashlar, faktura boyligi va dinamik kontrastlar fortepiano ijrochisidan yuqori darajadagi texnik tayyorgarlik va musiqiy tafakkurni talab qiladi.

Mazkur maqolada Alfredo Kazellaning etyudlari shakl va ifoda nuqtayi nazaridan tahlil qilinar ekan, uning fortepiano musiqasi rivojiga qo'shgan hissasi hamda pedagogik va badiiy ahamiyati chuqurroq yoritildi. Kazellaning bu asarlari hozirgi kunda ham ijrochilar va o'qituvchilar uchun dolzarb ahamiyat kasb etadi va fortepiano ijrochiligi repertuarida munosib o'rin egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Casella, A. *Musica e musicisti*. Torino: Fratelli Bocca Editori, 1924.
2. Waterhouse, J. *Alfredo Casella: His Life and Works*. Oxford University Press, 1951.
3. Rossi, S. *The Piano Music of Alfredo Casella*. Milano: Ricordi, 1985.
4. Taruskin, R. *The Oxford History of Western Music*. Oxford University Press, 2005.

5. Brown, M. *Modernism and Italian Music in the Early Twentieth Century*. Cambridge University Press, 2012.
6. Qosimov, O. *Musiqa nazariyasi va tarixidan ma'ruzalar*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2018.
7. Karimov, Sh. *Fortepiano pedagogikasida zamonaviy yo'nalishlar*. Toshkent: San'at, 2020.
8. Flaminio Online. Alfredo Casella – Sei Studi, Op. 70 haqida sharh [Elektron resurs]. – Rim: Flaminio Online Musica, 2024. – URL: <https://www.flaminioonline.it/Guide/Casella/Casella-Studi70.html> (murojaat qilingan sana: 20.08.2025).
9. IMSLP Petrucci Music Library. Casella, Alfredo – 6 Studi, Op. 70 (nota manbasi) [Elektron resurs]. – URL: [https://imslp.org/wiki/6_Studi%2C_Op.70_\(Casella%2C_Alfredo\)](https://imslp.org/wiki/6_Studi%2C_Op.70_(Casella%2C_Alfredo)) (murojaat qilingan sana: 20.08.2025).
10. Piano Teachers' National Association (PTNA). *Enciclopedia pianistica – Sei Studi, Op. 70 haqida ma'lumot* [Elektron resurs]. – Tokio, 2023. – URL: <https://enc.piano.or.jp/en/musics/5032> (murojaat qilingan sana: 20.08.2025).
11. Wikipedia (español). Alfredo Casella – Obras pianísticas [Elektron resurs]. – Madrid, 2024. – URL: https://es.wikipedia.org/wiki/Alfredo_Casella (murojaat qilingan sana: 20.08.2025).
12. Wikipedia (English). Alfredo Casella – Life and Works [Elektron resurs]. – London, 2024. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Alfredo_Casella (murojaat qilingan sana: 20.08.2025).